

7. STRATEGISK PLAN FÖR FISKERINÄRINGEN PÅ ÅLAND

Landskapet Åland och dess fiskerinäring omfattas och styrs av EU:s gemensamma fiskeripolitik på samma sätt som övriga delar av Finland. Åland har dock en autonom status (Självstyrelselag för Åland ÅFS 1991:71). Den åländska självstyrelsen innebär att Åland har egen behörighet inom de flesta samhällssektorerna, inklusive fiskeri- och miljösektorerna.

I avseende på EU-medlemskapet handhas de formella åländska kontakterna till EU-kommissionen oftast av eller via riksmyndigheterna, medan planeringen och genomförandet av fiskeripolitiken genom lagstiftning, administration samt uppföljning och kontroll sköts självständigt av landskapsmyndigheterna. Riksmyndigheterna har inte behörighet att fatta nationella beslut rörande fiskerinäringen inom landskapet Åland. Ålands behörighet inom fiskerisektorn gäller vattenområdet innanför 12 nm från baslinjen. Beträffande EU-frågor som berör landskapet skall riksmyndigheterna höra landskapet och beakta dessa synpunkter innan beslut fattas. Förvaltningen av gemensamma fiskresurser, reglerade genom bestämmelser på EU-nivå, och andra gemensamma fiskerifrågor sköts i samråd mellan riks- och landskapsmyndigheterna. Beslut om den nationella medfinansieringen av stöd till fiskerinäringen fattas av Ålands landskapsregeringen inom ramen för den årliga landskapsbudgeten.

Mot bakgrund av detta har Ålands landskapsregeringen utarbetat en egen strategisk plan för perioden 2007-2013, vilken inkluderas som en del av den nationella fiskeristrategin för Finland. Den åländska strategin har i hög grad samordnats med den strategiska planerna för övriga delar av landet och utgör ramarna för den åländska fiskeripolitiken och styrningen av offentliga medel till olika åtgärder för att uppnå de strategiska målen för näringen.

Mera allmänna övergripande aspekter som finns angivna i övriga delar av den finländska nationella strategin innefattar även Åland, om inte annat specifikt anges i detta avsnitt. Bilaga I-VII innefattande statistiska uppgifter om näringen inkluderar även Åland.

7.1 Allmän beskrivning av Åland och fiskerinäringen inom landskapet

Åland är ett självstört örike beläget mellan det finska och svenska fastlandet och består av ca 6.400 öar större än 3.000 m². Av landskapets totala yta på ca 6.800 km² består ca 80 % av vatten. Åland har en befolkning på ca 26.500 invånare fördelade på 16 kommuner. Det åländska samhället och näringslivet som helhet domineras av tjänste- och servicenäringarna. Transportsektorn och finansiella tjänster genererar omkring ¾ av det privata näringslivets förädlingsvärde och ca hälften av Ålands BNP. Sjöfartssektorn står ensam för ca 40 % av Ålands totala BNP. Den åländska ekonomin är i hög grad beroende av den ekonomiska utvecklingen i grannregionerna. Det rådande konjunkturläget är något svagare på Åland än i grannregionerna med en lägre BNP-tillväxt.

Fiskerinäringens samhällsekonomiska betydelse

Fiskerinäringen på Åland bidrar med en totalt sett ringa andel av landskapets BNP (ca 1 %, ca 1,3 % inklusive de indirekta effekterna), men är trots detta relativt sett en viktigare del av samhälls ekonomin än för hela landet. Näringens betydelse är avsevärt större i glesbygds- och skärgårdsregionerna, där det ofta är svårt att hitta alternativa eller ersättande utkomstmöjligheter. Den åländska fiskerinäringen sysselsättande effekt har under perioden 1970-2000 minskat från ca 2,6 till ca 0,8 %. Fiskerinäringen sysselsätter direkt ca 400 personer och den indirekta effekten bedöms vara av samma storleksordning. Den totala årsomsättningen inom fiskerinäringen uppgår till 40-50 miljoner euro, varav fiskets andel är mindre än 5 % medan vattenbruket står för 50 % eller mera medan resten kommer från handel och förädling (35-40 %). Lönsamheten, angivet som

driftsbidrags- och rörelseresultatprocent, var nöjaktig eller god. Näringsens struktur är trots en viss centralisering fortfarande splittrad och verksamheten småskalig.

I skärgårdskommunerna står fiskerinäringen för ca 30 % av näringslivets totala omsättning och ca 20 % av förskottsinnehållningarna och källskatterna, varav fiskodlingen utgjorde den överlägset dominerande branschen. Ser man på den regionala fördelningen inom fiskerinäringen stod skärgården för ca 82 % av omsättningen och 71 % av lönekostnaderna. Inom yrkesfisket var ca 50 % av sysselsättningen lokaliserad till skärgårdskommunerna. Även för fiskodlingens del kommer merparten av förskottsinnehållningen, källskatterna, omsättningen och lönekostnaderna från företag i skärgården. I några av de åländska skärgårdskommunerna står fiskerinäringen för en betydligt större andel (30-40 %) av sysselsättningen och skatteintäkterna.

Ett urval av nyckeltal för näringen presenteras i bilaga VIII.

Yrkes- och binäringsfiske

Den åländska fiskeflottan består av 258 registrerade fiskefartyg (1.261 GT, 13.148 kW), varav 249 inom småskaligt kustfiske, 3 pelagiska trålare, 1 bottentrålare och 5 inom segmentet för passiva redskap. Ett skriftligt avtal har uppgjorts mellan riksmyndigheterna och landskapsregeringen rörande fördelningen av hela landets fiskefartygskapacitet. Antalet registrerade yrkes- och binäringsfiskare uppgår till 207 personer, vilket är en minskning med 56 % jämfört med år 1993.

Det åländska fisket bedrivs huvudsakligen inom det egna territorialvattnet inom 12 sjömilgränsen i form av småskaligt kust- och skärgårdsfiske av icke kvoterade sötvattensarter. Bestånden av dessa arter bedöms i regel som gott och kontinuerlig uppföljning görs inom ramen för landskapsförvaltningens tillgängliga resurser för att trygga att fisket bedrivs på ett hållbart sätt. I liten utsträckning förekommer det även fiske av torsk, strömming och vassbuk utanför åländskt vatten. Laxfiske med drivgarn bedrivs fortfarande i viss utsträckning inom ramen för kommissionens beslut om en gradvis utfasning av drivgarnsfisket och ett totalförbud från 1.1.2008. Detta fiske bedrivs huvudsakligen inom åländskt vattenområde.

Den åländska fisken landas i huvudsak vid egna privata hamnar/bryggor även om det finns ett relativt välutbyggt nätverk av gemensamma landningsplatser och mottagningsstationer i kommunerna. Torskfångsterna landas i sin helhet i Sverige och Danmark.

År 2005 uppgick totalfångsten till ca 2.283 ton med ett förstahandsvärde på ca 2,3 miljoner euro. Detta inkluderar förutom fisk som landas och säljs på Åland även fisk som landas utanför landskapet (ca 82 % av totalfångsten och ca 20 % av värdet) samt såväl konsumtions- som industrifisk. Under de senaste 25 åren har såväl fångstvolym som värde mera än halverats. Utvecklingen av fisket framgår av bilaga IX.

Fiskförädling och -handel

Inom landskapet finns det ett medelstort och fem små företag som bedriver partihandel med och i viss mån förädling av fisk. Därtill finns det tre företag som köper och säljer fisk oförädlad samt ett tiotal yrkesfiskare som bedriver egen småskalig förädling för försäljning på den lokala åländska marknaden samt vid olika större marknadsarrangemang i Finland.

En stor del av den åländska fisken säljs som rund eller rensad främst till övriga delar av Finland. Uppgifter om mängden fisk som säljs för konsumtion inom Åland saknas, men utgående från medeltalet för hela landet på ca 30 kg fisk/person (rund) är det högt ca 800 ton. Importen av fisk till Åland uppgår till ca 6.000 ton – varav merparten är odlad fisk som säljs vidare ut från Åland.

Fiskhandels- och förädlingsverksamheten är i huvudsak inriktad på den finländska marknaden men även export av främst förädlade produkter förekommer i mindre omfattning, till Sverige, Ryssland/Baltikum och i mindre grad Europa. Situationen inom denna sektor har varit relativt stabil och med god lönsamhet. Den odlade fisken i hög grad utgör ryggraden för handel- och förädlingssektorn. Detaljerade uppgifter om partihandeln med och förädlingen av fisk inom landskapet är bristfällig bl.a. i avseende på importerad råvara, förädlingsgrad och –värde. Branschen sysselsätter ca 45 personer på heltid och årsomsättningen uppgår till ca 15 miljoner euro.

Åland ingår i den statistik som presenteras för övriga delar av landet.

Vattenbruk

Odling av fisk för konsumtion har sedan början av 1990-talet dominerat den åländska fiskerinäringen i avseende på fiskens förstahandsvärde och sysselsättningseffekter. Inom landskapet produceras för tillfället ca 40 % av hela Finlands produktion av odlad matfisk. Merparten av den odlade fisken säljs färsk rensad främst på den finländska marknaden, medan ca 10-20 % förädlas lokalt inom landskapet. Den totala produktionsvolymen har de senaste tio åren varit relativt stabil på 4-5 miljoner kilo. Förstahandsvärdet av produktionen har legat på 15-20 miljoner euro. En centralisering pågår inom branschen som medfört att antalet aktiva företag har minskat då mindre familjeföretag har avvecklats, sålts eller arrenderat ut sina verksamhetstillstånd. År 2004 fanns det totalt 12 aktiva företag med 33 odlingsenheter, vilket kan jämföras med över 20 företag och ca 45 enheter under slutet av 1990-talet. Direkt sysselsätter näringen ca 70 personer. Utvecklingen inom branschen framgår av bilaga X.

Utvecklingen av branschen har begränsats av villkoren i och utformningen av de miljötillstånd som krävs för verksamheten, vilket i praktiken medfört att ingen expansion har kunnat ske. Landskapsregeringens miljöhandlingsprogram för perioden 2005-2008 innebär ytterligare hårda krav i avseende på minskad miljöbelastning, vilket framöver kommer att förutsätta en betydande omstrukturering av näringen till mera miljövänlig odlingsteknik och nya odlingsarter med högre värde. Förverkligandet av programmet i praktiken medför en viss osäkerhet och svårigheter att göra en långsiktig konkret och mera detaljerad framtidsplanering.

Kommersiellt sportfiske och fisketurism

Inom den åländska turistsektorn har man under en längre tid gjort betydande satsningar på sportfiske och fisketurism som en säsongsförlängande aktivitet med avsevärd utvecklings- och expansionspotential. Satsningar har även gjorts för att introducera fisketurism som en understödande bisyssla för yrkesfiskarna. För att befrämja fisketurismen upprätthåller landskapet med offentliga medel en fiskodlingsanstalt för produktion av fiskyngel för utplantering. Fisketurismen är en sektor som traditionellt inte har inkluderats i den kommersiella fiskerinäringen trots att det finns företagare och företag som i varierande utsträckning får sin utkomst från denna verksamhet och detta sätt att nyttja den naturliga resurs som fiskbestånden utgör. Antalet stugövernattningar med sportfiske som främsta syfte med resan bedöms uppgå till ca 19.000-25.000, vilket är över 10 % av totalantalet övernattningar. Under vår och höst uppgår deras andel dock till nästan 50 %, vilket innebär att verksamheten har betydande säsongsförlängande effekt. Medelvärde för den fisketuristiska omsättningen under ett år beräknas vara av storleksordningen 130-170 euro/gäst – vilket dock inte inkluderar de summor som spenderas ombord på färjorna till/från Åland.

7.2. Den framtida utvecklingen inom fiskerinäringen på Åland – problemanalys

Allmänna utvecklingstrender

I ett bredare perspektiv styrs utvecklingen av fiskerinäringen i allt högre grad av marknadskrafterna, inkluderande en allmän internationalisering/globalisering och förändringar av konsumtionsvanorna, men även av övergripande styrning på EU-nivå. Urbaniseringen har medfört att husbehovsfisket minskat, även om det tack vare närheten till fiskevatten fortfarande är av stor betydelse. Konsumenterna kräver även allt längre förädlade produkter av hög kvalitet. Fisk och fiskprodukter värdesätts även högre i storkök och restauranger som lätt och hälsosam mat. Samtidigt har det uppstått en ny nisch där fisk och fiske är en fritidssysselsättning och en upplevelse.

Detta ställer nya krav på fiskerinäringen som helhet för att man skall kunna bibehålla marknadsandelar och lönsamhet. Kraven på hög kvalitet, jämna leveranser och brett utbud är svåra att leva upp till och förutsätter ofta större enheter och/eller utökat samarbete, specialisering mot nischprodukter etc. Kraven från samhällets sida ökar även i form av hållbar utveckling, etiska och moraliska aspekter, hygien och hälsoaspekter, miljöhänsyn, konkurrens mellan olika intressegrupper m.m. vilket har medfört mera och delvis strängare regler och bestämmelser. Näringsens småskalighet bör ses som en fördel där man utnyttjar möjligheten till regionalt anpassade lösningar, inkluderande även lagstiftning, regelverk och annat myndighetsutövande samt bättre utvecklat samarbete mellan och inom de olika sektorerna. Totalt sett förutsätter de ökade kraven från samhällets sida och marknaderna större och bredare kunskap hos företagen och de enskilda näringsidkarna samt ett långsiktigt företagsmässigt tänkande.

Gemensamma problemområden inom näringen

Fiskerinäringen som helhet påverkas av bl.a. följande faktorer och aspekter, vilka kan ses som gemensamma problem och/eller hotbilder, vilka i mån av möjlighet bör beaktas i planeringen av framtida strategier och åtgärder (ej i prioritetsordning):

- utsläpp av närsalter (övergödning),
- förekomsten av miljögifter och andra främmande ämnen,
- fisket och de biologiska resurserna (hållbart nyttjande),
- exploatering och påverkan på vattenmiljön (intressekonflikter),
- fiske- och fiskevattenvård,
- marina däggdjur och fåglar,
- klimatutvecklingen,

Även om de naturliga förutsättningarna för den åländska fiskerinäringen är goda med närhet till råvaror och större marknadsområden finns det problem bl.a. rörande det allmänna höga kostnadsläget inom Åland, logistik, småskalighet, ojämn och tidvis bristande fisk-/råvarutillgång och en liten egen närmarknad inom landskapet. Yttre faktorer såsom vattenmiljöns tillstånd och skador orsakade av rovdjur påverkar näringen negativt. Inställningen till fiskerinäringen, bland allmänheten såväl som politiskt är i regel positiv men näringen har en relativt låg status vilket medför svag nyrekrytering av företagare samt brist på yrkeskunnig personal.

Karakteristiskt för fiskerinäringen som helhet är små marginaler, vilket tros att lönsamheten oftast är god eller åtminstone acceptabel innebär att näringen är sårbar för oförutsedda händelser, driftsstörningar m.m. och att resurserna är små/begränsade för större investeringar samt utvecklingsarbete och -åtgärder. Andra gemensamma drag är delvis bristande organisering samt samarbete inom och mellan de olika sektorerna. Även faktaunderlaget om näringen, dess struktur och flödet av fisk från producent till konsument samt näringsens samhällsekonomiska betydelse är delvis bristfällig vilket påverkar möjligheterna till långsiktig planering samt uppföljningen av olika åtgärder och deras inverkan.

Sektorspecifika problemområden inom fiskerinäringen

För yrkesfiskets del bedöms det snabbt och kraftigt växande beståndet av gråsäl allmänt vara det största enskilda hotet mot näringens framtid. En mycket stor del av Österjös sälbestånd finns vissa tider inom åländskt vattenområde och förorsakar omfattande fångst- och redskapsskador inom fisket. Även det växande beståndet av storskarv bedöms på sikt utgöra ett hot. Såväl säl som skarv samt vissa andra marina fågelarter påverkar även fiskbeståndet direkt och indirekt genom att konkurrera om fiskresurserna.

Övriga problemområden inom kustfisket är verksamhetens småskalighet, geografiska splittring och stora mellanårs- och årstidsvariationer för fångsten. Ställvis är även tillgången till fiskeområden/-vatten en begränsande faktor, där ett framtida utvecklat samarbetet med vattenägarna är av central betydelse.

Trots att efterfrågan på fisk ofta är större än utbudet har prisutvecklingen för producenten varit otillfredsställande beaktande kostnadsökningen. Därmed är lönsamheten/marginalen otillräcklig, varför fisket allt mera tenderar att bli en kompletterande binäring. Det har även medfört svårigheter för nyrekrytering av unga fiskare och åldersstrukturen inom fiskarkåren är därmed oroväckande. Samarbetet inom näringen är outvecklat och i viss mån även fiskarkårens kunskap/förmåga till företagsmässigt tänkande och långsiktig planering. Med tanke på regleringen och styrningen av fisket på EU-nivå upplevs det även finnas otillräckligt med utrymme och flexibilitet för att beakta nationella och regionala särdrag och -behov inom näringen.

Det åländska vattenbruket har ur ett marknadsmässigt perspektiv i regel varit lönsamt och internationellt konkurrenskraftigt på den globala öppna marknaden. Konkurrensen från importfisk har tidvis dock varit hård och medfört ansträngd lönsamhet. Genom beslut på EU-nivå om minimipris för lax och dumpningstull för regnbågslox som importeras från Norge har man dock eftersträvat att trygga konkurrens på lika villkor, vilket under de senaste åren har haft en positiv inverkan. Näringen har hittills även haft en ensidig produktion, vilket gjort den sårbar för marknads- och prisfluktuationer. Merparten av produktionen säljs icke förädlad.

Vattenbruksverksamhet kräver miljötillstånd. Vid tillståndsprövningen har det varit praxis att tillstånden är tidsbegränsade till endast fem år, vilket ur ett företagsmässigt perspektiv bedöms vara för kort för en långsiktig planering. För att begränsa och minska verksamhetens miljöbelastning och -påverkan har tillståndsvillkoren vid beviljandet av förnyade tillstånd i regel även skärpts, vilket delvis medfört minskade produktionsvolymerna och i vissa fall avveckling av odlingsenheter. Den nuvarande miljölagstiftningen och tillämpningen av denna upplevs av näringen som otydligt och oförutsägbart, vilket skapat osäkerhet och medfört att utvecklingen har stagnerat och att företagen inte ansett sig ha möjlighet att göra långsiktiga investeringar.

En fortsatt utveckling mot en miljömässigt hållbar fiskodling utgående från politiskt fastställda mål och riktlinjer, bl.a. i landskapsregeringens miljöhandlingsprogram 2006-2008, förutsätter en omfattande omstrukturering av näringen mot bl.a. ny teknik och nya odlingsarter, vilket är en tidskrävande process som kommer att kräva nytänkande och omfattande resurser från såväl näringens sida som i form av offentliga investerings- och utvecklingsstöd. Om näringen inte kan utvecklas så att miljömålen uppfylls har det betydande negativa konsekvenser för branschen och de regioner som idag i hög grad är beroende av fiskodlingen. Det finns dock fortfarande brister i bedömnings- och kunskapsunderlaget för kopplingen mellan de lokala/regionala synliga negativa miljöeffekterna och enskilda mänskliga verksamheter.

Ovan nämnda problem för fisket och vattenbruket medför problem för handeln och förädlingsindustrin att trygga tillgången på inhemsk närproducerad råvara för sin verksamhet med tillräckliga volymer året runt. Tillgången bör vara jämn och mångsidig. Infrastruktur, logistik och i viss mån avloppsvatten- och avfallshantering är centrala delområden för sektorn. Sektorn är

oorganiserad och uppgifterna bristfälliga rörande fiskflödet inom landskapet, fördelningen mellan lokal och importerad råvara, förädlingsgrad och –värde, marknadskanaler m.m

Fisketurismen har hittills inte omfattas av den traditionella fiskeriförvaltningen och möjligheterna till investerings- och utvecklingsstöd har varit starkt begränsade jämfört med övriga sektorer av fiskerinäringen och sektorn omfattas inte heller till fullo av de stödformer som gäller för turistsektorn. Fisketurismen bedöms ha en betydande utvecklingspotential som en kompletterande utkomstkälla och Åland har lyckats skapa sig ett gott internationellt rykte inom sportfiskekretsar. Företag och företagare som får en del av sin utkomst från sportfiske och fisketurism bör enligt landskapsregeringens bedömning jämföras med övriga sektorer inom den kommersiella fiskerinäringen i avseende på stödberättigande för investeringar och utvecklingsåtgärder. Ett problem för utvecklingen av verksamheten är tillgången till vattenområden för försäljning av fiskekort, vilket i hög grad är en attitydfråga och brist på samarbete mellan fiskelag och andra vattenägare. Sektorn har delvis samma hotbilder som gäller för det yrkesmässiga fisket i form av miljöförändringar, ohållbart nyttjande och allmänt utökad exploatering av kust- och skärgårdsregionerna men inga egentliga sektorspecifika större eller allvarligare hotbilder.

SWOT-analys för fiskerinäringen:

<p>Styrkor</p> <ul style="list-style-type: none"> - fisk är ett uppskattat tryggt och hälsosamt livsmedel, - efterfrågan på fisk är god och stabil, - närhet till råvara och stora närmarknader (Finland, Sverige), - goda naturliga verksamhetsförhållanden, - fiskbestånden i gott skick, delvis underutnyttjade, - relativt välutvecklad infrastruktur, - stark vattenbrukssektor, - gott internationellt rykte som sportfiskemål, 	<p>Svagheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - små vinstmarginaler, - liten egen närmarknad (Åland), - låg förädlingsgrad, - småskalighet och geografisk splittring, - otillräckliga resurser, bristande företagstänkande, - kortsiktig miljölagstiftning och –praxis för fiskodling - svag nyrekrytering av företagare, - outvecklat samarbete/dialog internt inom sektorerna & externt (mellan sektorer, näring-förvaltning), - stora rovdjursskador, - intressekonflikter mellan olika nyttjandegrupper, - outnyttjade vattenområden - låg status som yrke, svårt att hitta personal, - hög allmän kostnadsnivå
<p>Möjligheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - diversifiering, - utvecklad marknadsföring och produktutveckling mot special-/nischprodukter, - förbättrat samarbete mellan och inom sektorerna, - ökad tillgång till fiskevatten, - kompetensutveckling, företagsplanering & -tänkande, - innovationer och nytänkande, ny teknik och nya metoder - ökad förädlingsgrad, 	<p>Hot</p> <ul style="list-style-type: none"> - ökad internationell konkurrens från lågkostnadsländer, - fortsatt föråldring av branschen hotar kontinuiteten, - negativ kostnadsutveckling, - överdimensionera hygienkrav - fortsatt växande skador förorsakade av fredade rovdjursarter, - försämring av vattenmiljön och fiskbestånden, - ökad central reglering/styrning på EU-nivå som inte beaktar regionala särdrag

7.3. Allmänna mål, riktlinjer och prioriteringar

Miljöpolitik

Det övergripande målet för den åländska miljöpolitiken är att all mänsklig verksamhet bedrivs på ett hållbart sätt, sålunda att man till kommande generationer kan överlämna en miljö som är möjligast lite påverkad och med bibehållen biologisk diversitet och där de förnyelsebara resurserna inte är utarmade.

Internationella forskare har utarbetat fyra systemvillkor för hållbar utveckling vilka är baserade på icke förhandlingsbara naturlagar. I det hållbara samhället utsätts naturen inte för systematisk:

- koncentrationsökning av ämnen i berggrunden,
- koncentrationsökning av ämnen från samhällets produktion,
- undanträngning med fysiska metoder

och i samhället

- hindras inte människor systematiskt att tillgodose sina behov.

Dessa villkor beaktas i den åländska fiskeristrategin på strategi-, program och åtgärdsnivå.

Landskapsregeringen har antagit ett miljöhandlingsprogram för perioden 2005-2008, vilket även inkluderar långsiktiga mål till år 2015. Miljöhandlingsprogrammet är heltäckande sålunda, att det inkluderar all mänsklig verksamhet och därav föranledd miljöpåverkan samt mätbara mål och konkreta åtgärder för att minimera påverkan med tyngdpunkt på vattenmiljön. Programmet berör även behovet av internationellt samarbete för att åtgärda gränsöverskridande problem. För fiskerisektorn berör miljöhandlingsprogrammet främst vattenbruket, men även övriga utsläpp, avfallshantering, allmän vattenvård, tillsyn, uppföljning och kontroll. Implementeringen av handlingsprogrammet har påbörjats, innefattande bl.a. ändringar av lagstiftningen för att uppnå de fastställda miljömålen. Utvecklandet av en miljömässigt hållbar fiskodlingssektor är högt prioriterad.

Vattenmiljöns tillstånd och utveckling påverkar även verksamhetsförutsättningarna för fiskerinäringen. En ren och möjligast lite påverkad miljö är en grundförutsättning för en framtida livskraftig fiskerinäring inom landskapet. Det är av avgörande betydelse för fiskerinäringen att vattenmiljön lokalt såväl som i ett Östersjöperspektiv förbättras och nuvarande problem gällande bl.a. övergödning samt förekomsten av miljögifter och främmande ämnen kan åtgärdas och verksamheten bedrivs från en långsiktigt ekosystembaserad planering. Landskapsregeringen eftersträvar att förbättra det nuvarande kunskaps- och bedömningsunderlaget genom olika forskningsprojekt delvis i egen regi men huvudsakligen i samarbete med närregionerna och övriga Östersjöländer samt en aktivt regional/lokal fiske- och fiskevattenvård. De olika delområdena av fiskerinäringen innebär ett nyttjande av vår vattenmiljö och dess fiskbestånd, vilket bör planeras på ett långsiktigt sätt för att trygga en hållbar utveckling.

Regional- och näringspolitik

Den åländska regionalpolitiken utgår från att hela Åland skall leva och fokuserar i hög grad på att befrämja och stöda samhälls- och näringslivsutvecklingen i glesbygds- och skärgårdsregionerna för att förhindra utflyttning, trygga sysselsättningen och bosättning året runt samt med övriga delar av Åland likvärdiga möjligheter till samhällsservice.

Fiskerinäringen utgör en traditionell och socialt anpassad del av samhället i skärgården med dess goda naturliga förutsättningar för fiskeriverksamhet. Det är även en naturlig del av det för dessa regioner karakteristiska mångsyssleriet där flera olika verksamheter bidrar till befolkningens utkomstmöjligheter. Landskapsregeringen eftersträvar att trygga och befrämja de allmänna

förutsättningarna för att bibehålla en livskraftig fiskerinäring i hela landskapet. Vid behov och om de tillgängliga resurserna är otillräckliga prioriteras skärgårdsregionen.

Fiskerinäringen bör ses som en integrerad del av landskapets näringsliv och en väsentlig del av produktion av såväl baslivsmedel som special-/nischprodukter med ett högre värde för såväl egen konsumtion inom landskapet som export. Näringen bör utvecklas genom att skapa mervärde för fångst och produkter samt bredda nyttjandet genom att utveckla och öka betydelsen av fisketurismen. Fiskerinäringen innebär nyttjande av en resurs, där man bör utgå från dels hållbarhetsaspekter och dels från en optimal och rättvis fördelning av denna resurs. Verksamheten skall vara ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar samt återspegla marknaderna och konsumenternas behov, krav och förväntningar. De livsmedel som produceras skall uppfylla kraven på spårbarhet, hög kvalitet i ett brett perspektiv innefattande hållbarhet, etiska aspekter, hygien, livsmedelskvalitet, trygghet, näringsinnehåll m.m.

Målsättningen är att så långt som möjligt höja förädlingsgraden för såväl vild som odlad fisk samt profilera produkterna (närproducerat, kvalitets- och miljömärkning m.m.) för att skapa mervärde. Landskapets naturliga resurser i form av fiskbestånd och en ren vattenmiljö skall även ses i ett bredare perspektiv med betydande värde för rekreation, livskvalitet och upplevelseturism inom vilka sektorer det kan skapas ny sysselsättning, säsongförlängande aktiviteter, mervärde och ett mångsidigare nyttjande av resurserna.

Fiskerinäringen påverkas i hög grad av olika omvärldsfaktorer som företagen, näringsidkarna och åländska myndigheter i ingen eller ringa grad kan påverka och vilka har stor betydelse för verksamhetsförutsättningarna, lönsamhet och konkurrensförmåga. Det gäller bl.a. vattenmiljön inklusive klimatutvecklingen, den globala marknadsutvecklingen, övergripande EU-regler m.m. Fiskeripolitiken baseras på EU:s gemensamma fiskeripolitik, där man dock bör sträva efter att i högre grad skapa flexibilitet så att de regionala påverkningsmöjligheterna förbättras, lokala särdrag kan beaktas och beslutsfattande decentraliseras så långt som möjligt från EU-nivå till nationell och regional nivå.

7.4. Mål och prioriteringsområden för den åländska fiskerinäringen

Framtidsvision för den åländska fiskerinäringen

Utvecklingen inom den åländska fiskerinäringen har under senare tid i huvudsak varit negativ och dess betydelse för det åländska samhället, ekonomin och sysselsättningen har minskat. De allmänna förutsättningarna för näringen framdeles bedöms dock vara relativt goda i avseende på tillgången på fisk samt den växande efterfrågan och uppskattningen av inhemsk fisk som hälsosamt rent livsmedel samt fisk/fiske som rekreation och upplevelser.

Det primära övergripande målet bör i första hand vara att stoppa den negativa utveckling, trygga näringens nuvarande omfattning och på längre sikt svänga utvecklingen så att fiskerinäringens betydelse, värde och sysselsättande effekt på Åland kan öka. Fisketurismen bör uppnå en etablerad och accepterad ställning som en del av den kommersiella fiskerinäringen för att göra nyttjandet av resurserna mångsidigare och skapa mervärde.

Målsättningen för den åländska fiskerinäringen till år 2013 kan sammanfattas till följande vision:

- fiskerinäringen är en lönsam och effektivt fungerande näring som bedrivs inom hela landskapet enligt principen om hållbart nyttjande av resurserna,
- fiskbestånden är i gott skick och nyttjas på ett hållbart, mångsidigt och effektivt sätt,

- på Åland fångad och odlad fisk förädlas lokalt inom landskapet till hälsosamma och trygga livsmedel av hög kvalitet utgående från marknadens krav, behov och förväntningar,
- näringen bedrivs på ett företagsmässigt och miljömässigt långsiktigt, lönsamt och ansvarsfullt sätt som en allmänt uppskattad och accepterad del av det åländska näringslivet

Strategiska mål och riktlinjer

Landskapsregeringen kommer under perioden 2007-2013 att prioritera följande verksamhets- och åtgärdsområden (ej i prioritetsordning):

- fisketurism,
- småskaligt kustfiske,
- hållbart vattenbruk,
- ökad förädlingsgrad av åländsk fiskråvara.

Landskapsregeringen avser att genom olika utvecklingsåtgärder, samt genom offentlig medfinansiering av dessa och i samarbete med näringen eftersträva följande långsiktiga övergripande mål (ej i prioritetsordning):

- företagsekonomisk lönsamhet inom alla delar av fiskerisektorn,
- mångsidigt och hållbart nyttjande av resurserna (beskattning/nyttjande av fiskbestånden, miljöanpassning av vattenbruket),
- marknads- och konsumentanpassad verksamhet,
- utökat samarbete mellan aktörerna inom branschen (sektorvis, mellan sektorerna) samt gentemot myndigheterna och andra intressenter,
- mervärde genom ökad förädling och profilering,
- god kunskapsnivå om fiskebeståndens tillstånd, reproduktion och nyttjande,
- förbättrat kunskaps- och bedömningsunderlag om verksamheternas miljöpåverkan
- bättre image och status för näringen samt allmän acceptans av näringen,
- vid behov regional prioritering av glesbygd och skärgård,
- kompetenshöjning och företagstänkande inom branschen,
- balans mellan fiskerinäringen och bestånden av marina däggdjur och fåglar

Indikatorer

Följande strategiska resultat- och effektindikatorer kommer att utvärderas i samband med förverkligandet av åtgärdsprogrammet för fiskerinäringen:

Hållbart nyttjande av fiskresurserna och anpassning av fiskeflottan till resurserna

- Fiskbeståndens biologiska tillstånd
- Yrkesfiskets lönsamhet, sysselsättning samt fångstens värde och volym
- Fiskeflottans storlek i förhållande till fiskresurserna

Vattenbruk, fiskförädling och handel

- Lönsamhet, sysselsättning samt produktionens volym och värde

Utvecklande av näringsens strukturer och verksamhetsförutsättningar

- de olika fiskerisektorerna konkurrenskraft

Hållbar utveckling av kustfiskeområden

- Grundade och fungerande kustfiskegrupper

God förvaltning av den gemensamma fiskeripolitiken

- Offentliga resurser för utvecklande av näringen

Övrig gemenskapspolitik och samordning

- Fungerande samordning

Gemensamma åtgärdsområden

Genom att definiera centrala problemområden eftersträvas att klargöra de kritiska faktorer vilka bör åtgärdas för att man skall kunna utnyttja näringens styrkor och möjligheter samt åtgärda de svagheter och hotbilder som finns för att därigenom uppnå framtidsvisionen för näringen som helhet. På basen av beredningsgruppernas arbete finns det flera problemområden som är gemensamma för de olika sektorerna.

Huvudansvaret för att åtgärda dessa problem ligger i regel på näringen där offentlig medfinansiering kan beviljas inom ramen för strukturprogrammet. Vissa åtgärder kan/bör genomföras som offentliga utvecklings- och pilotprojekt vilka genomförs gemensamt av branschen (organisationerna) inom ramen för åtgärdslinje 3 och 4, men inkluderar även stöd för investeringar och projekt i enskilda företag inom ramen för åtgärdslinje 1 och 2.

Centrala åtgärdsområden och prioriterade mål för hela fiskerinäringen:

Förbättrat samarbete internt och externt

- skapa och upprätthålla en kontinuerlig dialog mellan näringen, andra berörda intressenter och aktörer samt förvaltning och beslutsfattare om aktuella frågeställningar och utvecklingen av branschen
  - o bättre samförstånd och en positiv atmosfär/attityd samt utarbeta förslag till konkreta åtgärder för att utveckla näringen och dess olika delområden.
- förbättrade möjligheter för branschens att konkurrera med andra baslivsmedel kan förbättras
  - o förbättrad kostnadseffektivitet,
  - o utökade resurser,
  - o ökat samförstånd och förståelse för att alla berörda parter har ett gemensamt mål.

Kompetensutveckling - företagsmässigt tänkande

- tryggad och förbättrad lönsamhet är en förutsättning för att näringen skall kunna utvecklas,
- ökade krav från samhällets sida i form av lagar och bestämmelser om bl.a. hygien, kvalitet, kontroll och uppföljning samt miljöhänsyn liksom nya krav, önskemål och förväntningar från marknaderna kräver god och bred kunskapsnivå utgående från ett långsiktigt företagsmässigt tänkande

Marknadsorienterad verksamhet

- planering av verksamheten utgående från marknadernas behov, önskemål och förväntningar
  - o långsiktig planering för att tillgodose kravet på möjligast jämnt utbud året runt av ett brett urval av fisk och fiskprodukter som är av god kvalitet, hälsosamma och trygga som livsmedel,
  - o marknaderna anpassas/utvecklas utgående från de naturliga säsongsvariationer som finns
- marknadsuppföljningar gemensamt bl.a. via branschorganisationerna för att anpassa produktionen efter förändringar och nya trender, identifiera olika målgrupper och utarbeta en fungerande prisdifferentiering
- aktivt marknadsföring av produkter och tjänster för att hitta nya marknader och målgrupper,
- växande efterfrågan på rekreation och upplevelser i takt med ökad fritid, levnadsstandard och livskvalitetsvärderingar,
- kvalitets- och miljömärkning, olika former av certifiering, gemensamma spelregler och branschetik.

Befrämjande av nytänkande och utveckling

- nytänkande och innovativa åtgärder är av central betydelse för att näringen skall utvecklas i takt med tiden och förbättra lönsamhet och konkurrenskraft

- nya idéer, teknik, metoder m.m. kan testas i realistiska förhållanden i kommersiell skala för att spridas och tas i bruk i större omfattning.
- långsiktig planering och samarbete mellan olika specialområden samt möjlighet till riskkapital såväl från näringen själv som från offentligt håll
- förutsätter ett tydligt och förutsebart regelverk så att snabba förändringar av verksamhetsförutsättningarna kan undvikas.
- Prioriteras åtgärder för att utveckla vattenbruket samt nya fiskeredskap med ökad selektivitet och för att förebygga sälskador.

Hållbart och mångsidigt nyttjande av naturresurserna

- fiskbestånden som i huvudsak är föremål för fångst är i regel i gott tillstånd och fisket sker sålunda på ett hållbart sätt.
- bättre bedömningsunderlag krävs dock för flera av de lokala bestånden av olika sötvattensarter, där ansvaret i huvudsak ligger hos förvaltningsmyndigheten,
- fisket och vattenbruket bör bedrivas utgående från marknadskrafterna så att man uppnår balans mellan utbud och efterfrågan och uppnår optimal ekonomisk avkastning.
- vissa arter har större värde för sportfiske och fisketurism, och genom att utveckla denna sektor uppnås därmed ett mera mångsidigt nyttjande av fiskresurserna.
- den negativa utvecklingen av tillståndet i Östersjön medför ett behov för all mänsklig verksamhet att minska utsläppen av närsalter och främmande ämnen i miljön.
  - vattenbruket utgör den största lokala belastningskällan även om belastningen i ett större Östersjöperspektiv är minimal
  - för att på ett trovärdigt sätt kunna kräva miljöförbättrande åtgärder inom andra sektorer och andra Östersjöområden samt minimera de lokala miljöeffekterna har landskapsregeringen fastställt konkreta mål för reduktionen av belastningen från fiskodlingen och andra verksamhetsområden.

Befrämjande av en ansvarsfull verksamhet samhällsmässigt

- fiskerinäringen som helhet bör i allmänhetens och samhällets ögon vara en allmänt accepterad och uppskattad del av näringslivet, vilket förutsätter att den bedrivs på ett i alla avseende ansvarsfullt sätt,
- utarbetas en gemensam branschetik som utformas av företagen och näringsidkarna själva på frivillig grund och med hög grad av själv-/egenkontroll bör eftersträvas,
- fungerande och effektiv övervakningen och kontroll av verksamheten och att den bedrivs inom ramen för gällande lagstiftning och regelverk.

Mål och prioriteringar inom den gemensamma fiskeripolitikens delområden

Den kommersiella fiskerinäringen på Åland skall utvecklas i enlighet med de övergripande principerna i den gemensamma fiskeripolitiken. Alla bestämmelser inom gemenskapen rörande resursförvaltning, övervakning och marknader skall beaktas och följas vid genomförandet av de åtgärder som föreslås i strategin. Fiskerinäringen skall på sikt integreras med andra strategier och politikområden inom gemenskapen, bl.a. som en del av den maritima strategin, vilken kan ha gynnsam inverkan på fiskerinäringen samtidigt som man bör eftersträva att beakta fiskerinäringens intressen i den övergripande planeringen av hur maritima aktiviteter utvecklas, planeras, regleras och styrs samt integreras i en balanserad helhetsbild.

Nyttjande av fiskresurserna och anpassning av fiskekapaciteten

Fiskeflottan och -kapaciteten bedöms i dagens läge vara i balans med fiskemöjligheterna utgående från de beslut om fiskekvoter m.m. som fattas internationellt för hela Östersjön. Det åländska fisket bedrivs inom ramarna för de fiskekvoter som fastställs för hela Finland.

Inom landskapet bedöms det inte finnas behov att minska fiskeflottan under programperioden 2007-2013. Den åländska fiskeflottan är överlag relativt modern, men fortsättningsvis bör investeringar för förbättrad hantering av fisken, arbetsskydd och –säkerhet stödhas.

Det åländska fisket är i huvudsak inriktat på fångst av icke kvoterade sötvattensarter inom ramen för småskaligt kust- och skärgårdsfiske. Fiskbestånden bedöms vara i gott tillstånd och till stor del underutnyttjade i relation till landskapets fiskeflotta och fångstansträngning. Genom egna utredningar samt samarbete med olika forskningsinstitutioner i grannregionerna eftersträvar landskapsregeringen en kontinuerlig uppföljning av bestånden för att trygga att dessa nyttjas på ett hållbart sätt och för att vid behov kunna fatta beslut om nationella reglerings- och styrningsåtgärder för fisket och fiskekapaciteten, vilka bör vara långsiktiga och fleråriga. En effektiv och ändamålsenlig övervakning av fisket utgör en väsentlig del av detta arbete.

Inför den nya programperioden är det viktigt att de övergripande strategiska målen för fisket utgår från ett rationellt ekonomiskt utnyttjande av resurserna. För att kunna erhålla maximal nytta bör man inom ramen för fiskeripolitiken stöda åtgärder som strävar till att öka utfallet på och värdet av den fångade fisken, samt att fördela fiskeansträngningen över större områden. På grund av omstruktureringen inom fisket mot småskaligt kustfiske som binäring bör framtida fokus läggas på ett mera företagsmässigt tänkande och en diversifiering från råvaruproduktion till småskalig livsmedelsproduktion och integrering/samarbete med andra landsbygdsnäringar.

På grund av de växande skadorna orsakade av säl bör fisket i avseende på redskap och fiskemetoder utvecklas så att fångsten är otillgänglig för sälen. Sälbeståndets storlek och utbredning bör begränsas så förutsättningarna för ett livskraftigt yrkesfiske inte påverkas i oacceptabel utsträckning. Åtgärdslinje ger möjlighet att bevilja ekonomiskt stöd för att utveckla och införskaffa sälsäkra redskap, förebygga sälskador och personliga premier för fiskare som förbinder sig att följa de åtgärder som anges i den åländska förvaltningsplanen för gråsäl.

Eftersom tillgången till fiskevatten är av central betydelse bör fiskelagen aktiveras och deras ambitionsnivå höjas så att man ser på vattenmiljön som en resurs och utkomstmöjlighet i form av fiskearrenden. Genom att inkludera för tillfället outnyttjade fiskeområden samt svagt nyttjade fiskarter kan fångstvolymerna sannolikt utökas och resurserna nyttjas effektivare.

Ett långsiktigt hållbart men samtidigt även optimalt nyttjande av fiskeresurserna kräver ett tillförlitligt kunskapsunderlag om resursernas tillstånd, nyttjande och utveckling samt en fungerande kontroll, övervakning och uppföljning. Obligatorisk registrering/auktorisering för att kunna sälja fisk bör övervägas.

För att öka och effektivera resursnyttjandet, undvika intressekonflikter samt skapa bättre samförstånd och en positiv inställning till branschen bör samarbetet och informationsutbytet inom näringen och mellan berörda parter förbättras. En övergripande branschetik bör utformas för hela fiskerinäringen.

Samarbete inom ramen för större riksomfattande utvecklingsprojekt kommer även att befrämjas, beaktande de små resurserna inom landskapet såväl för näringens del som inom offentlig förvaltning och forskning/utveckling.

Mål:

- fiskeresurserna nyttjas på ett optimalt och hållbart sätt med minimerade skador förorsakade av rovdjur, främst gråsäl,
- fiskeflottan och –kapaciteten är anpassad till de tillgängliga fiskeresurserna,
- fisket bedrivs på ett effektivt, mångsidigt och lönsamt sätt,
- regleringen av fisket baseras på tillförlitligt kunskapsunderlag om de lokala kustnära fiskbeståndens tillstånd och nyttjande,

- verksamheten bedrivs på ett professionellt och företagsmässigt samt lönsamt sätt utgående från marknadens behov och förväntningar,
- marknad/efterfrågan anpassad till en säsongartad tillgång/utbud,
- alla som bedriver fiske i förtjänstsyfte (säljer fisk) är registrerade /auktorerade

Indikatorer:

- fiskbeståndens tillstånd och nyttjande,
- fiskets lönsamhet och sysselsättande effekt,
- fiskeflottans storlek i förhållande till de tillgängliga resurserna,
- andelen fiskevatten i produktiv nyttjande

Tyngdpunktsområden:

- undersökningar och utvärderingar av fiskbeståndens tillstånd och nyttjande i kustnära vattenområden och skärgård,
- EFF-finansiering reserveras speciellt för:
  - o nya fiskemetoder och –redskap (bl.a. selektiva och sälsäkra),
  - o förebyggande av skador förorsakade av rovdjur
  - o befrämjande (modernisering, effektivisering) av småskaligt kustfiske i avseende på bl.a. arbets säkerhet samt hygien och kvalitetsaspekter

Vattenbruk, fiskhandel och –förädling

Målsättningen med de åtgärder som medfinansieras är att skapa en lönsam och konkurrenskraftig företagsverksamhet inom verksamhetsområdena vattenbruk, fiskförädling och –handel.

Målsättningen för vattenbruket är att så långt som möjligt bibehålla en livskraftig fiskodlingsnäring samtidigt som den utvecklas i enlighet med principerna om hållbart nyttjande utgående från fastställda miljömål och strävan efter största möjliga miljöhänsyn och undvikande av intressekonflikter. Genom att höja förädlingsgraden samt profilera produkterna (närproducerat, kvalitets- och miljömärkning m.m.) kan man skapa mervärde inom näringen.

Eftersom det ännu inte finns färdigt utprovade, tekniskt och ekonomiskt fungerande alternativa produktionsmetoder och/eller nya odlingsarter skall nuvarande produktionskoncept inom ramen för gällande miljölagstiftning och tillståndsprövning utvecklas så mycket som möjligt tills fungerande alternativ kan tas i bruk i större kommersiell omfattning.

Den framtida utvecklingen av fiskodlingssektorn under planeringsperioden 2007-2013 inriktas på tre parallella huvudområden:

- utveckling av nuvarande odlingsteknik och verksamhetskoncept
- utveckling av ny miljövänlig odlingsteknik och ett bredare produktutbud
- förbättrat bedömningsunderlag av verksamhetens miljöpåverkan lokalt och regionalt

Det är även viktigt att förtydliga samhällets regelverk och bestämmelser för styrning och reglering av näringen.

Prioriterade områden är speciellt miljöförbättrande åtgärder för nuvarande produktionskoncept,. För att underlätta möjligheterna att ta i bruk ny miljövänlig odlingsteknik och –metoder samt nya odlingsarter med bättre lönsamhet kan stöd beviljas för att kompensera ökade produktionskostnader och vinstförluster.

Tillgången till lokalt producerad råvara är en grundförutsättning för den åländska fiskpartihandeln och –förädlingsindustrin. Det är av avgörande betydelse att inom landskapet bibehålla

produktionen av odlad fisk, med jämna förutsebara och tillräckligt stora volymer året runt som stomme för verksamheten. Produktutbudet bör för den odlade fisken breddas till andra arter än endast regnbågslox. Tillgången till vildfångad fiskråvara bör även tryggas och förbättras genom bl.a. vidare utveckling av infrastrukturen och utökad samarbete inom fiskarkåren och med vattenägarna. Såväl köpare som säljare av fisk bör såvitt möjligt vara registrerade/auktoriserade och följa samma regler i avseende på hygien- och andra myndighetskrav.

Målsättningen är att så långt som möjligt höja förädlingsgraden för såväl vild som odlad fisk samt profilera produkterna (närproducerat, kvalitets- och miljömärkning m.m.) för att skapa mervärde. Marknadsföringen bör utformas för att skapa förståelse för det säsongsartade utbudet/tillgången på olika fiskarter samtidigt som man eftersträvar att bredda och förbättra nyttjandet av fiskeresurserna.

Uppmärksamhet bör även fästas vid rationalisering och effektivisering av processvatten samt avfallshanteringen (sortering/komprimering/återvinning), vilka utgör en betydande kostnadspost för branschen, samt rationalisering/samarbete för att reducera transportkostnaderna samt förbättra logistiken.

Samarbete i större riksomfattande utvecklingsprojekt eftersträvas, beaktande de begränsade åländska resurserna samt att Finland även framdeles bedöms utgöra den viktigaste marknaden för åländsk fisk och fiskprodukter.

Mål:

- fiskodlingsverksamheten bedrivs på ett möjligt miljövänligt sätt,
- bättre kunskaps- och bedömningsunderlag för ny teknik/nya arter för att såvitt möjligt tas i bruk i kommersiell skala,
- konsument- och marknadsanpassad lönsam verksamheten inom vattenbruk, fiskhandel och -förädling,
- ökad förädlingsgrad för inom landskapet fångad och odlad fisk,
- åländsk fiskråvara distribuera via etablerade auktoriserade fiskuppköpare,
- ökad kunskap om betydelsen av miljöutsläppen från verksamheten,

Indikatorer:

- minskad miljöbelastning och miljöpåverkan,
- lönsamhet samt sysselsättning,
- produktionens volym och värde,
- förädlingsgrad och -värde

Tyngdpunktsområden:

- EFF-stöd beviljas i första hand för:
  - o investeringar och åtgärder som befrämjar ny miljövänlig odlingsteknik,
  - o övriga åtgärder för att minska verksamhetens miljöbelastning,
  - o nya odlingsarter,
  - o förebyggande av fisksjukdomar och skador förorsakade av rovdjur,
  - o ökad förädlingsgrad av åländsk fiskråvara,
  - o nya förädlade produkter,
  - o ny teknologi och innovationer,
  - o kompensation för förlorade intäkter och merkostnader föranledda av ny miljövänligare teknik

Utvecklande av näringsens struktur och verksamhetsförutsättningar

Det centrala målet är att befrämja och utveckla de allmänna verksamhetsförutsättningarna för branschen på ett sådant sätt att möjligheterna till lönsam verksamhet och effektivt samarbete inom och mellan de olika sektorerna förbättras.

Stöd beviljas för gemensamma samarbetsprojekt såsom t.ex. marknadsförings- och andra kampanjer, utredningar och förbättring av såväl bas- som tillämpad kunskap rörande fiskerinäringen och dess olika sektorer, kvalitets och miljömärkning liksom även gemensamma investeringar och infrastrukturella satsningar, såsom fiskehamnar och mottagningsstationer av fisk.

Inom detta prioriteringsområde ges även möjlighet att bevilja stöd för olika åtgärder och projekt avsedda att befrämja och utveckla fisketurismen genom bl.a. organisering, uppgörande av regelverk för auktorisering, insamling av data, skolning, marknadsföring samt åtgärder för att påvisa och trygga en hållbar verksamhet.

Innovationer och nytänkande befrämjas genom stöd för utredningar samt pilotprojekt, där ny teknik m.m. testas i möjligast verklighetsnära kommersiell skala.

Mål:

- att utveckla infrastrukturen och näringsens struktur så att de stöder, tryggar och befrämjar en lönsam och konkurrenskraftig företagsverksamhet,
- att förbättra och utöka samarbetet och informationsflödet inom näringen samt gentemot andra externa intressenter, förvaltning och beslutsfattare m.fl.

Indikatorer:

- lönsamhet och sysselsättning inom de olika sektorerna

Tyngdpunktsområden:

- EFF-finansiering beviljas i första hand:
  - Byggande och förbättrande av infrastrukturen i kommunerna i form utrymmen och utrustning för förstahandsmottagning av fisk,
  - Investeringar och åtgärder som förbättrar samarbetet inom och mellan de olika fiskerisektorerna och aktörerna,
  - Marknadsutredningar och marknadsbefrämjande åtgärder,
  - Kollektiva åtgärder/projekt inom fisketurismsektorn,
  - Utprovning och test av tekniska innovationer, ny teknik/metoder, främst sådant som befrämjar miljöhänsyn samt utredningar och insamling av baskunskap som grund för framtida åtgärder, investeringar m.m.

Hållbar utveckling av fiskeriregioner

Enligt Rådets förordning om Europeiska fiskerifonden skall stöden inom detta prioriteringsområde administreras av lokalt förankrade kustfiskegrupper inom områden som av förvaltningsmyndigheten definieras som stödberättigade. De stödberättigade projekten skall utgå från regionens behov och en helhetssyn för att befrämja fiskerinäringen och området livskraft generellt.

Närheten till vatten och möjligheterna att nyttja dessa resurser är karakteristiskt för hela landskapet, varför landskapsregeringen ser det som ändamålsenligt och motiverat att ge såväl

skärgården som landsbyggs och randkommunerna på fasta Åland samma möjlighet att befrämja fiskerinäringen inom ramen för denna åtgärdshelhet.

På grund av Ålands litenhet kan det vara svårt att hitta sådana grupper eller sammanslutningar av aktörer vilka har möjlighet och resurser att driva/ansvara för utvecklingsåtgärder och –projekt. Det finns en uppenbar risk för att det skapas nya förvaltningsorgan som medför onödig byråkrati och tilläggskostnader på bekostnad av effektivitet och rationell förvaltning av strukturprogrammet.

Landskapsregeringen anser, att hela landskapet skall definieras som ett kustfiskeområden samt att administrationen av projekt och åtgärder inom ramen för denna prioritetlinje handhas av landskapsregeringen men vid behov och såvitt möjlighet i samarbete med lokala sammanslutningar/grupper av aktörer. Stödberättigade verksamhetsgrupper kan även som komplement till detta utses genom ansökningsförfarande.

Gruppernas åtgärdsplaner och ansökningarna om medfinansiering bereds av landskapsförvaltningen i avseende på kontrollen av om de aktuella projekten är i enlighet med gällande regler och kriterier och sålunda stödberättigade, för beslut av Ålands landskapsregering. Åtgärder och projekt inom denna prioritetlinje koordineras med den verksamhet som bedrivs och planeras inom ramen för gemenskapens övriga strukturfonder, främst landsbygdsutvecklingsprogrammets LEADER-dimension. Åtgärder för att befrämja och utveckla fisketurismen ges hög prioritet, såväl som en kompletterande utkomstskälla för övriga delar av fiskerisektorn men även som en självständig ny sektor inom fiskerinäringen.

Mål:

- att öka samarbetet mellan de regionala aktörerna i för fiskerinäringen viktiga regioner,
- att trygga och förbättra kustfiskeregionernas livskraft, sysselsättning och ekonomi,
- att etablera fisketurismen som en separat näring och verksamhet för nyttjande av fiskresurserna,

Indikatorer:

- antalet nya arbetsplatser och företag,
- fiskerinäringens totala samhällsekonomiska betydelse lokalt,
- antal/yta av etablerade fiskekortsområden för yrkes- respektive sportfiske

Tyngdpunktsområden:

- befrämja företagsverksamheten inom fiskerisektorn
- utvecklande av fisketurismen
- diversifiering och omstrukturering av fiskeriverksamheter
- lokala marknadsbefrämjande åtgärder

God förvaltning av den gemensamma fiskeripolitiken

Stöd kan beviljas inom prioritetssområden 5 (Tekniska åtgärder) i Rådets förordning om Europeiska Fiskerifonden för åtgärder avsedda att förbättra och utveckla förvaltningen av och förverkligandet av den nationella strategin och det operativa programmet.

Förvaltningen och övervakningen av strukturprogrammet för fiskerinäringen på Åland har under den nuvarande programperioden skötts på ett kostnadseffektivt samt på ett i praktiken smidigt och välfungerande sätt. Landskapsregeringen anser det därmed inte motiverat att göra några märkbara förändringar av förvaltningen för den nya programperioden.

Övriga politikområden och fonder inom Europeiska gemenskapen

Den åländska fiskeristrategin har uppgjorts beaktande de övergripande principerna och målen för övriga politikområden och strategier inom gemenskapen, såsom bl.a. Lissabonstrategin, Göteborgsstrategin, jämlikhet mellan kön, den marina och den maritima strategin, ramdirektivet för vatten m.fl.

De övergripande målen för fiskeristrategin är dels att trygga lönsamhet och konkurrenskraft inom näringen och därmed stabil sysselsättning samt befrämja ökad miljöhänsyn och en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling genom bl.a. nytänkande och innovationer. Målen och de vägledande principerna för fiskeristrategin kan därmed anses vara i linje med övriga politikområden inom gemenskapen.

Vid beredningen av fiskeristrategin har även beaktats riktlinjerna och målen för övriga åländska strukturprogram. Under programperioden 2007-2013 avser Ålands landskapsregering genomföra ett landsbygdsutvecklingsprogram, ett program inom målet för regional konkurrenskraft och sysselsättning samt ett program inom målet europeiskt territoriellt samarbete som gäller gränsöverskridande insatser.

Landskapsregeringen ansvarar för samordningen av de olika finansieringsinstrumenten. En viss koordinering har gjorts under programarbetet utgående från stödmottagare och typ av projekt. Fiskeriföretag och näringsidkare som utvecklar projekt inom fiskerinäringen kan endast beviljas stöd från fiskeriprogrammet. Förvaltningsmyndigheten avser att utarbeta ytterligare kompletterande tillämpningsdirektiv för de olika programmen för att uppnå en tydlig avgränsning och undvika överlappningar. Samordning kommer även att ske vid administrationen av programmen, vid beredning av ansökningar samt uppföljning och kontroll.

7.5. Finansiering och administrativa resurser

Merparten av de offentliga medel som reserveras för att utveckla och befrämja fiskerinäringen beviljas för projekt med EU-medfinansiering inom ramen för denna strategi och det nationella operativa programmet.

Landskapsregeringen har avtalat med Jord- och skogsbruksministeriet om att 8,62 % av de fondmedel som tilldelas hela Finland för programperioden ifråga reserveras för den åländska delen av programmet. EU-finansieringen av programmet uppgår till ca 39,4 M€ vilket innebär att den åländska andelen är 3,4 M€. Den nationella medfinansieringen för programmet reserveras inom ramen för Ålands ordinarie årsbudget, vilken för programperioden kommer att vara lika stor som EU-delen eller 3,4 M€. Fördelningen mellan olika åtgärdsområden avtalas för den åländska programdelen separat med jord- och skogsbruksministeriet. Därmed uppnås större flexibilitet inom ramen för hela landets finansieringsramar för hela programperioden.

I landskapets ordinarie årsbudget reserveras i viss mån även andra stödformer för fiskerinäringen, för bl.a. fiskeriförsäkringar och infrastrukturella åtgärder. För samtliga stöd till fiskerinäringen säkerställs att de är i enlighet med gemenskapens bestämmelser om statliga stöd.

Under programperioden avser landskapsregeringen att uppdatera den nationella bestämmelserna och vid behov lagstiftningen i avseende på bl.a. krav och kriterier för berättigande till offentliga stöd och medfinansiering inom ramen för strukturprogrammet och vid behov prioriterings- och urvalsgrunder.

Landskapsregeringen avser, att reservera medel för medfinansiering inom samtliga prioriteringsområden. Det övergripande målet är att trygga och utveckla en lönsam och

konkurrenskraftig fiskerinäring. Tyngdpunkten inom programmet kommer att läggas på prioriteringsområdena 2 och 3, dit merparten av strukturstöden styrs.

Största möjliga flexibilitet bör eftersträvas i avseende på fördelningen mellan åtgärdsområdena och mellan olika år under hela programperioden. Det bör sålunda finnas möjlighet att under programperioden på ett enkelt sätt ändra finansieringsramarna för att säkerställa ett optimalt nyttjande av resurserna och förverkligande av programmet beroende på hur verksamhetsförutsättningarna eventuellt förändras.

Administrationn av programmet

Programmet administreras av näringsavdelningen vid Ålands landskapsregering. För kontrollen av projekten ansvarar landskapsregeringens revisionsbyrå.

Beredningen av ansökan om stöd för, liksom uppföljning och kontroll av, åtgärder och projekt för att utveckla fiskerinäringen handläggs av landskapsregeringens fiskeribyrå med personal inom centralförvaltningen på 4 personer. Under programperioden bedöms det inte motiverat att utöka personalresurserna för administration och förverkligande av programperioden.

Vid behov och där detta bedöms ändamålsenligt samordnas förverkligandet och kontrollen av programmet med Jord- och skogsbruksministeriet och regionala TE-centralerna bl.a. inom ramen för eventuella gemensamma riksomfattande åtgärder.

7.6. Förverkligande, uppföljning och utveckling av den åländska fiskeristrategin

Förverkligandet av strategiplanen och det operativa programmet kommer att utvärderas och följas upp kontinuerligt. Vid behov och utgående från förändringar inom branschen och dess verksamhetsförutsättningar, vilka till vissa delar är svåra eller omöjliga att på förhand förutse, görs uppdateringar och förändringar.

Landskapsregeringen såsom förvaltande myndighet utgår från att programdokumenten är en del av en kontinuerlig utvecklingsprocess och erbjuder för detta ändamålsenlig flexibilitet och återspeglar den verklighet som näringen befinner sig i. Regelverket och riktlinjerna bör dock vara tillräckligt tydliga och enhetliga för att trygga att alla behandlas lika och på ett konsekvent och rättvist sätt.

Strategiplanen har beretts av landskapsförvaltningen under landskapsregeringens ledning samt i samråd med alla berörda aktörer och intressenter. Beredningsarbetet har utförts av fyra sektorvisa sakkunniggrupper med representation från näringen och förvaltningen och med en politisk referensgrupp.

Beredningsgruppernas underlag har sammanställts av förvaltningen till ett förslag som godkänts av referensgruppen samt landskapsregeringen och därefter har skickats för utlåtande till alla berörda aktörer. På basen av erhållna utlåtanden har en slutlig version av strategiplanen godkänts av landskapsregeringen och inkluderats som en självständig del i strategiplanen för hela landet. Vid beredningen av den åländska delen av strategiplanen har även riksmyndigheterna hörts.

Landskapmyndigheterna har ansvaret för kontinuerlig uppföljning av strategiplanen i avseende på om och hur de uppställda målen uppnås samt utvecklingen av de indikatorer som definierats i planen. Uppföljningen görs i nära samarbete med riksmyndigheterna och i samråd med näringen. Landskapsregeringen medverkar i den riksomfattande uppföljningskommittén för strukturprogrammet för fiskerinäringen.

Om man i samband med uppföljningen av strategin kan konstatera att verksamhetsförutsättningarna har förändrats sålunda att detta föranleder förändringar bereder landskapsförvaltningen ett ändringsförslag som skickas för utlåtande till berörda aktörer och intressenter för godkännande av landskapsregeringen efter diskussion med riksmyndigheterna och kommissionen.

Sammanfattning av nyckeltal för den åländska fiskerinäringen**Yrkesfiske**

- registrerad fiskeflotta, antal fiskefartyg	258
- småskaligt kustfiske	237
- trålare	3
- passiva redskap	4
- total kapacitet, BT 2005	1 170
- total kapacitet, kW 2005	12 197
- antal registrerade yrkes- och binäringsfiskare 2006	207
- årsfångst 2005, ton	~2 200
- på Åland landad	380
- för konsumtion	550
- industri	1 700
- årsfångstens värde, 1000 €	~1.350
- på Åland landad	~1.000
- för konsumtion	1 234
- industri	100
- viktigaste fiskeområde	Territorialvatten inom 12 sjömil
- viktigaste fångsarter samt % av fångstvärdet	gös 18 % abborre 14 % sik 30 % torsk 18 % lax 17 %
- antal gemensamma fiskehamnar	10
- antal gemensamma uppsamlingsplatser	13

Vattenbruk

- antal företag 2005	12
- antal produktionsenheter	37
- årlig försäljning av matfisk, ton	5 000
- produktionens förstahandsvärde, 1000 €	~ 15 000
- antal sysselsatt	~ 95
- viktigaste produkter	regnbågslax 95 % sik 5 %
- utsläpp till vattenmiljön av fosfor och kväve 2005	
- totalt, ton	27 ton P, 228 ton N
- per kg producerad fisk i medeltal	6 g P, 52 g N
- andel av totala lokala utsläpp	P: 70 %, N: 35 %

Handel och förädling

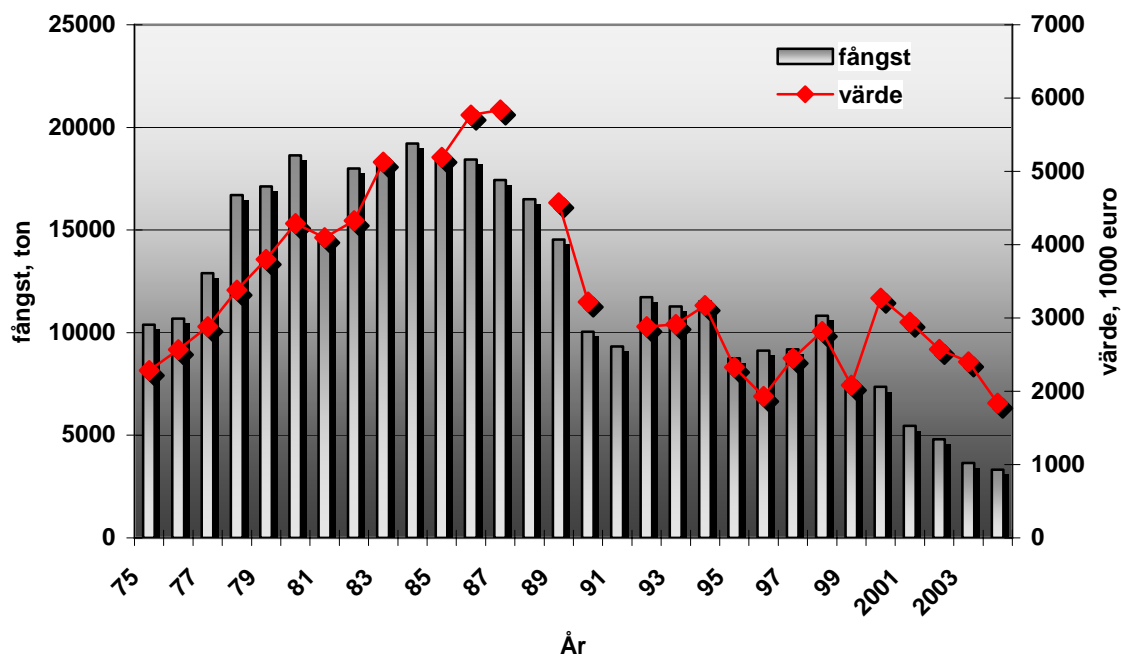
- antal företag med förädling och partihandel	9
- småskalig hemförädling	3
- antal sysselsatta	53
- årlig omsättning, 1000 €	~15 000
- huvudmarknader	Finland
- import, ton	~5 700

Husbehovs-, sportfiske och fisketurism

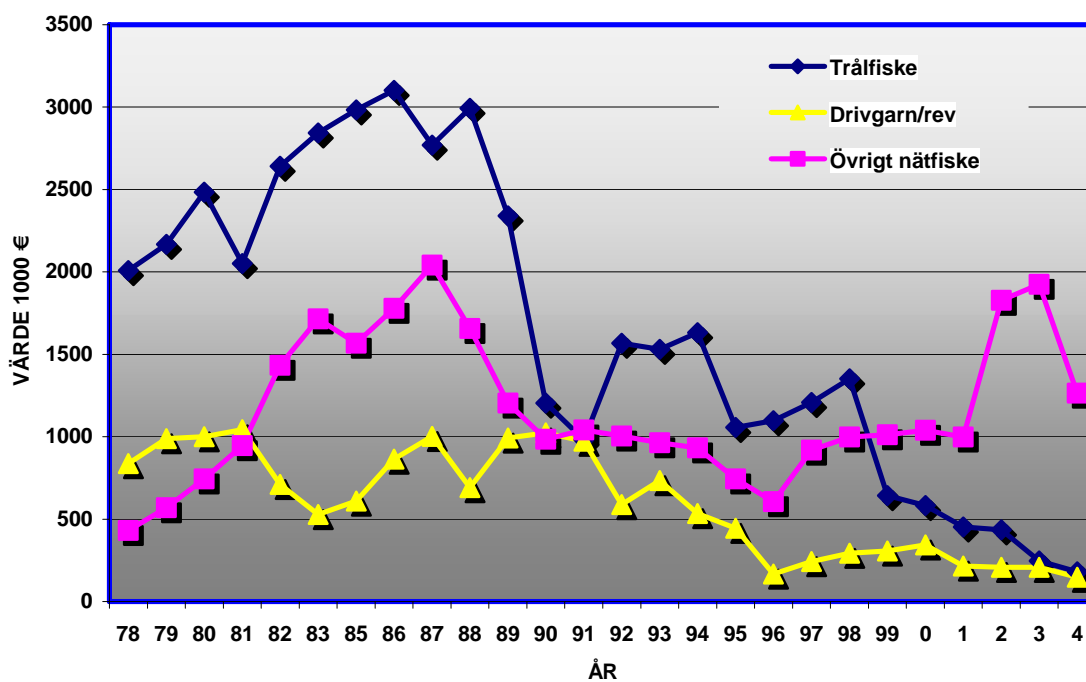
- beräknad årsfångst husbehovsfiske	~2-300 ton
- beräknad årsfångst, fisketurister	30-40 ton
- antal fiskekortsområden	57
- fiskekortsområden, km ²	ca 1.057
- aktiva fiskeguider	ca 20
- antal sålda fiskekort	~6 000
- antal större fisketävlingar	6
- antal fisketurister	~6 000
- antal övernattningsplatser av fisketurister	~25 000

Utvecklingen av yrkesfisket på Åland

Figur Totalfångsten (ton) och dess förstahandsvärdet (1000 euro) för det yrkesmässiga fisket på Åland 1975-2004

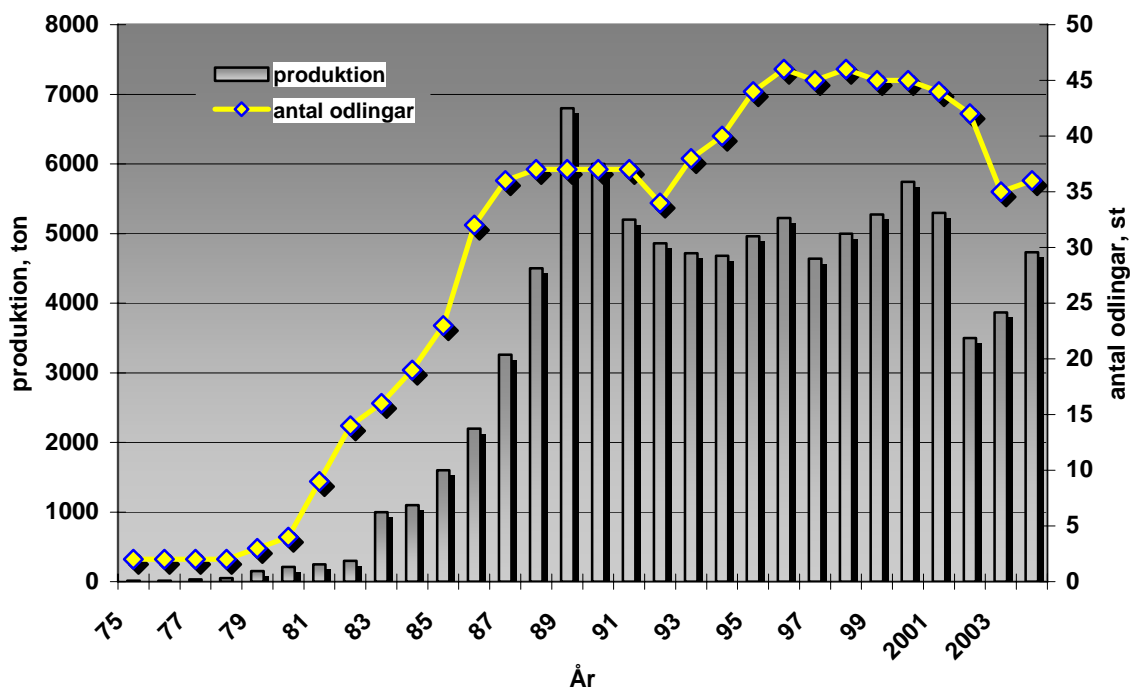

Figur Förstahandsvärdet (1000 euro) av yrkesfiskefångsterna för de viktigaste redskapstyperna 1978-2004

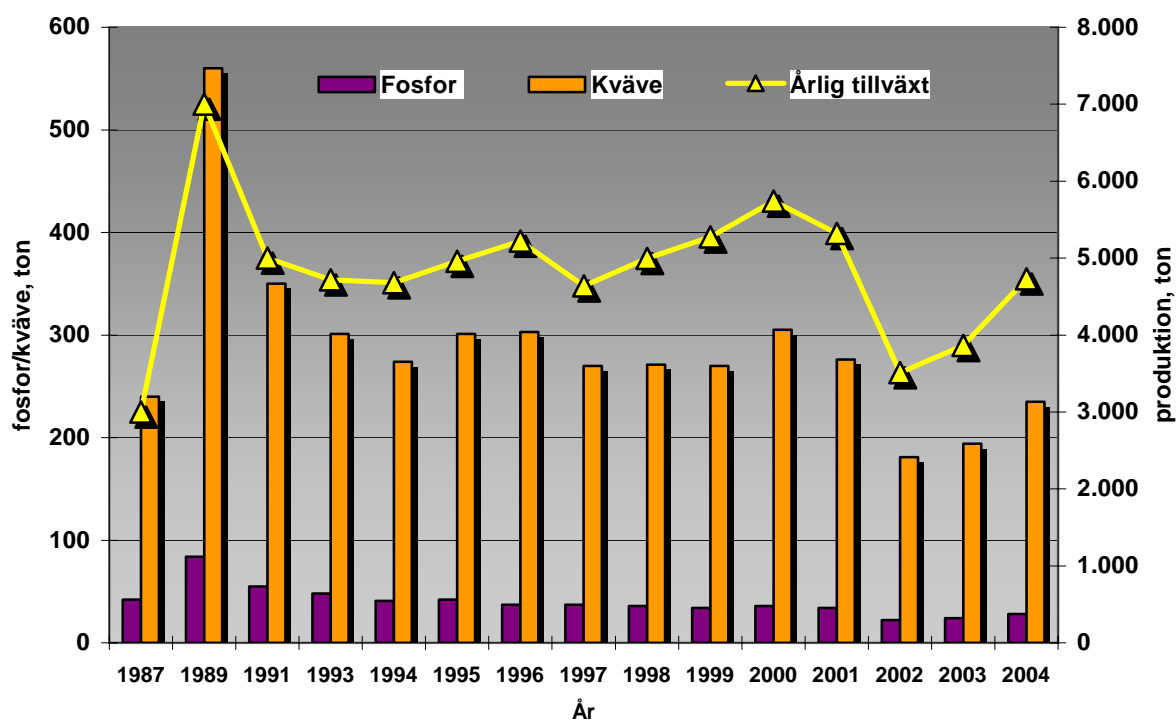

Utvecklingen av vattenbruket på Åland

Figur Antalet fiskodlingar inom landskapet samt den årliga produktionen

Figur Utvecklingen av närsaltsbelastningen från de åländska fiskodlingarna

Figur Utvecklingen av den specifika belastningen (g fosfor och kväve/kg producerad fisk) för fiskodlingarna på Åland

